

Zorg voor vluchtelingen

Zorg voor vluchtelingen

Programmaschets

Augustus 2018

Colofon

ZonMw stimuleert gezondheidsonderzoek en zorginnovatie

Vooruitgang vraagt om onderzoek en ontwikkeling. ZonMw financiert gezondheidsonderzoek én stimuleert het gebruik van de ontwikkelde kennis – om daarmee de zorg en gezondheid te verbeteren.

ZonMw heeft als hoofdpdrachtgevers het ministerie van VWS en NWO.

Voor meer informatie over het programma Zorg voor vluchtelingen kunt u contact opnemen met het secretariaat via e-mail ggz@zonmw.nl of telefoon +31 70 349 52 79.

Auteur: Marjolein Scholten en Tamara Adonis

Datum: augustus 2018

Oplagenummer: 1/08/2018/ggz

ZonMw

Laan van Nieuw Oost-Indië 334

Postbus 93245

2509 AE Den Haag

Tel. 070 349 52 79

www.zonmw.nl/zorg-voor-vluchtelingen

 info@zonmw.nl

Inhoud

1	Inleiding	7
2	Probleemschets	8
	2.1 Het probleem	8
	2.2 Wat doen we al?	8
3	Doelstellingen, doelgroep en inhoud van het programma.....	10
	3.1 Missie en doelstellingen.....	10
	3.2 Doelgroep	10
	3.3 Samenwerking met participerende ZonMw-programma's:	10
	3.4 Samenwerking met externe partijen	11
	3.5 Structuur van het programma: twee programmalijnen	12
	3.6 Landelijk bundelen en verspreiden van kennis.....	13
	3.7 Verspreidings- en implementatieplan	13
4	Management en organisatie	14
	4.1 Programmacommissie	14
	4.2 Afstemming ZonMw-VWS.....	14
	4.3 Beoordelingsprocedure.....	14
	4.4 Voortgangsbewaking	14
	4.5 Evaluatie van het programma.....	14
	4.6 Communicatie en Implementatie	15
5	Financiële omvang en meerjarenraming van het programma ...	16
6	Lijst van samenwerkende organisaties	17
7	Bronnen	17

1 Inleiding

Vluchtelingen of asielzoekers die asiel aanvragen in Nederland hebben vaak een risicovolle reis achter de rug. Voor vluchtelingen breekt dan een periode aan van wachten op duidelijkheid over de asielprocedure en de mogelijkheid om gezinsleden te laten overkomen. Als een asielzoeker erkend wordt als vluchteling (statushouder), dan krijgt deze persoon een vluchtelingenstatus en een vergunning voor een (tijdelijk) verblijf in Nederland. Daarna begint een fase van huisvesting en integratie van statushouders.

Veel vluchtelingen komen uit oorlogsgebieden. Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat een deel van de onderzochte vluchtelingen psychische klachten ontwikkelt. Er is bijvoorbeeld aangetoond dat de psychische gezondheid van Syrische vluchtelingen in Nederland lager is dan die van de algemene bevolking¹. Gelukkig is de kans op herstel voor mensen die een schokkende gebeurtenis meemaken goed. Mensen blijken veerkrachtig, maar hebben hier soms hulp bij nodig.

Het programma Zorg voor vluchtelingen wil de (kennis over) zorg en ondersteuning voor statushouders verbeteren en de praktijk stimuleren deze kennis in te zetten. Belangrijke thema's binnen het programma zijn: preventie, vroege herkenning en behandeling van de gevolgen van trauma bij vluchtelingen. Hierbij wordt speciale aandacht besteed aan kinderen, ouderen en mensen die langdurige zorg en ondersteuning (zorg voor langer dan een jaar) nodig hebben. Daarnaast richt het programma zich op het stimuleren van kwaliteit, doelmatigheid, en kennisdeling rondom deze zorg en ondersteuning. Het programma bouwt voort op de kennisvragen en verbeterpunten genoemd in het rapport 'Veerkracht en Vertrouwen'²; een inventarisatie van psychosociale zorg aan vluchtelingen, uitgevoerd in 2016 door Arq Psychotrauma Expertgroep in opdracht van ZonMw.

Verschillende fondsen hebben zich verbonden aan dit programma door middelen beschikbaar te stellen. Verder hebben meerdere programma's binnen ZonMw aandacht voor dit onderwerp. Naast het rapport 'Veerkracht en Vertrouwen' zijn de visies van partnerfondsen en de kaders van de verbonden ZonMw-programma's meegenomen. Het programma betreft een vierjarig innovatief onderzoeksprogramma met een budget van vooralsnog € 1,5 miljoen voor de eerste twee jaar. Er wordt actief gezocht naar meer partners om het reeds beschikbare budget verder te verhogen. Het doel van dit samengestelde programma is dan ook om activiteiten en middelen te bundelen en optimaal in te zetten om de kennis over en de zorg en ondersteuning voor statushouders te verbeteren.

Het programma wordt uitgevoerd door het ZonMw-Onderzoeksprogramma Geestelijk Gezondheidszorg (OPGGz)³.

¹ Centraal Cultureel Planbureau: Syriërs in Nederland, rapport juni 2018

² <https://www.scp.nl/dsresource?objectid=7ad7406c-723d-4954-a601-239b4ae10008&type=org>

³ https://www.zonmw.nl/fileadmin/documenten/GGz/2016_Rapport_Veerkracht_en_vertrouwen_.pdf

³ www.zonmw.nl/opggz

2 Probleemschets

2.1 Het probleem

De meeste mensen die een schokkende gebeurtenis meemaken, zoals een vlucht uit een oorlogsgebied, weten daar goed van te herstellen; mensen blijken veerkrachtig. Wel is het belangrijk de grenzen van die veerkracht tijdig te onderkennen. Dat is nog niet zo eenvoudig, want kwetsbaarheid voor het ontwikkelen van psychische klachten na het meemaken van (potentieel) traumatische ervaringen verschilt per persoon en kan afhangen van het type en aantal gebeurtenissen. Het ontstaan van psychische klachten bij statushouders wordt medebepaald door huidige stressoren in het land van herkomst en in het land van vestiging, de zogenaamde post-migratiefactoren. Onderzoek heeft laten zien dat zowel post-migratiefactoren als traumatische gebeurtenissen een rol spelen in het ontwikkelen van psychische klachten⁵.

Dit werd ook benadrukt door de Gezondheidsraad in het briefadvies 'Geestelijke gezondheid van vluchtelingen'⁴. Hierin stelt zij dat het al dan niet ontwikkelen van psychische klachten bij vluchtelingen afhankelijk is van een groot aantal te onderscheiden risico- en beschermende factoren. Maar zoals bij de meeste gezondheidsproblemen kan goede preventieve zorg ook hier helpen. Hoewel er over preventieve interventies ter bevordering van de geestelijke gezondheid van vluchtelingen nog beperkt onderzoeksgegevens beschikbaar zijn, is er een duidelijk verband tussen geestelijke gezondheid en sociale determinanten, zoals sociale steun en mate van sociaal culturele integratie.

De Gezondheidsraad stelt ook vast dat de gezondheidszorg een sleutelrol heeft bij snelle participatie en integratie: gezonde mensen zijn beter in staat om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer en een eigen leven op te bouwen. De gezondheidszorg staat daarbij voor een grote uitdaging gelet op de omvang van de asielinstroom, het verwachte percentage vluchtelingen met psychische problemen (13-25%) en de sociaal culturele verschillen tussen vluchtelingen uit verschillende landen van herkomst.

De publicatie 'Syriërs in Nederland¹. Een studie over de eerste jaren van hun leven in Nederland' concludeert in juni 2018:

'Een grote groep Syriërs kampt met psychische problemen: 41% kan als psychisch ongezond worden aangemerkt'.

Deze studie is uitgebracht door het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) en is tot stand gekomen in samenwerking met het WODC, RIVM en CBS. Centraal staan Syriërs van 15 jaar en ouder die tussen 1 januari 2014 en 1 juli 2016 een status hebben gekregen. In deze periode hebben 44.000 Syriërs een status gekregen. Voor deze studie is een survey uitgevoerd onder 3.200 Syriërs (respons 81%).

2.2 Wat doen we al?

In het rapport 'Veerkracht en vertrouwen' beschrijft Arq Psychotrauma Expertgroep de uitkomsten van een inventarisatie naar de psychosociale zorg aan vluchtelingen in Nederland. Het resultaat van deze inventarisatie is een overzicht van bestaande kennis en initiatieven op het terrein van de psychosociale hulpverlening voor vluchtelingen(kinderen); hulp die gedragen wordt door organisaties die betrokken zijn bij de opvang en zorg voor asielzoekers (wonend in opvangcentra van COA) en statushouders (wonend in gemeenten). Het ging hierbij om een brede scope, van het preventieniveau tot het hoogste niveau van gespecialiseerde ggz.

In het najaar van 2017 presenteerde Arq in samenwerking met Pharos een update: welke gesignaleerde zaken zijn opgelost en welke zaken behoeven nog aandacht. De update is gemaakt aan de hand van een documentenstudie, vier focusgroepen (waarvan twee specifiek over arbeidsparticipatie) en een stakeholdersmeeting. De update betreft zowel kinderen als volwassenen met een vluchtelingenachtergrond.

Uit de update blijkt dat verschillende aanbevelingen uit het rapport van 2016 zijn gerealiseerd. Er is een toegenomen aandacht voor de psychische klachten van asielzoekers en statushouders, er is een gezamenlijke ggz-visie ontwikkeld en de expertise op locatie is toegenomen. Tegelijk is duidelijk dat er op opvanglocaties, in de gemeenten en de gehele keten van de ggz behoefte is aan cultuursensitieve expertise, van signalering tot en met geestelijke gezondheidszorg. Daarnaast onderstreept de update

⁴ www.gezondheidsraad.nl/nl/taak-werkwijze/werkterrein/preventie/geestelijke-gezondheid-van-vluchtelingen

de behoefte aan het op korte termijn beantwoorden van kennisvragen rondom epidemiologie/cijfers en wetenschappelijke onderbouwing van instrumenten en interventies.

Er zijn in de laatste jaren ook andere onderzoeken over vluchtelingen en zorg gepubliceerd. Zo geeft de Sociaal Economische Raad (SER) een goed overzicht dat regelmatig wordt bijgehouden: <https://www.werkwijzervluchtelingen.nl/feiten-cijfers/onderzoek.aspx>. Tenslotte heeft het WODC van het ministerie van J&V meerdere onderzoeken onder zijn hoede: zie migratie en integratie / vluchtelingen op www.wodc.nl.

Binnen ZonMw-programma's lopen diverse projecten naar vluchtelingen⁵. Zie hiervoor de speciale ZonMw-webpagina: [Hulp aan Vluchtelingen](#). Deze projecten variëren van onderzoek naar het vergroten van veerkracht van gezinnen, het weerbaarder maken van jonge vluchtelingen tot het bevorderen van arbeidsparticipatie. In de volgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op de kennisvragen van het voorliggende programma voor de komende jaren.

⁵ www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/preventie/hulp-aan-vluchtelingen/

3 Doelstellingen, doelgroep en inhoud van het programma

3.1 Missie en doelstellingen

De eerste doelstelling van het programma Zorg voor vluchtelingen is het verbeteren van de (psychotrauma) zorg en ondersteuning aan statushouders en het vergroten van de kennis hierover. De tweede doelstelling is het bundelen van de expertise zowel binnen als buiten ZonMw om de verbeteringen in de zorg en ondersteuning en de aanvullend ontwikkelde kennis optimaal te kunnen verspreiden en het gebruik ervan te bevorderen. Daarbij is het ontsluiten van beschikbare kennis en expertise voor gebruik, in het sociaal domein van gemeentes, een belangrijk speerpunt.

Inhoudelijk zal het programma nauw aansluiten bij de kennisvragen opgesteld in de update van het rapport 'Veerkracht en vertrouwen'. Hieronder worden de kennisvragen als aanbevelingen puntsgewijs opgesomd:

- a. Het tijdig opsporen van psychotrauma en behandelen met bijzondere aandacht voor gepersonaliseerde zorg.
- b. Epidemiologisch onderzoek naar psychosociale problemen en weerbaarheid met extra aandacht voor risicofactoren en beschermende kenmerken (door bijvoorbeeld het analyseren van bestaande data uit de zorg).
- c. Praktijkonderzoek naar de behoeften van vluchtelingen, vrijwilligers en professionele zorgverleners aan zorg en ondersteuning. In het bijzonder bij ouderen en kinderen tot 18 jaar.
- d. Effectiviteitsonderzoek naar interventies en de organisatie van zorg en behandeling met bijzondere aandacht voor interventies gericht op het versterken van herstellervermogen. De focus ligt hierbij op maatschappelijk (de verbetering van de positie van het individu op het vlak van wonen, werk, inkomen en sociale relaties) en persoonlijk (het zélf betekenis kunnen verlenen aan datgene wat in het verleden is gebeurd en meer grip krijgen op het eigen leven) herstel.
- e. Onderzoek naar de psychometrische eigenschappen van screeningsinstrumenten.
- f. Onderzoek en experimenten naar het stimuleren van de deelname aan de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld werken in de langdurige zorg via samenwerking met middelbare beroepsopleidingen.

Meer inhoudelijk ligt het accent daarbij op 2 aspecten:

1. Gespecialiseerde (vroeg) detectie en interventie / behandeling.
2. Informatieoverdracht en continuïteit van zorg en ondersteuning; het versterken van de positie en de regie van statushouders en hun naasten.

3.2 Doelgroep

Het programma richt zich uitsluitend op vluchtelingen met een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd asiel (Type III) verkregen op of na 1 januari 2013. Deze doelgroep zal door samenwerking met Pharos, Arq en Vluchtelingenwerk betrokken worden bij de ontwikkeling en de uitvoering van het onderzoeksprogramma. Het programma focust op een aantal specifieke doelgroepen onder de statushouders:

- a. Jongeren (tot 18 jaar).
- b. Ouderen
- c. Mensen met een (mogelijke) langdurige zorg- en ondersteuningsbehoefte
- d. Statushouders met ziektebeelden die een verhoogd veiligheidsrisico (voor zichzelf of zijn omgeving) meebrengen.

3.3 Samenwerking met participerende ZonMw-programma's:

De kennisvragen die zijn opgesteld in de update van het rapport 'Veerkracht en vertrouwen' en de koers van de participerende ZonMw-programma's en fondsen bepalen de doelen van het programma Zorg voor vluchtelingen. Hieronder wordt de visie van de betrokken programma's geschetst.

Het Onderzoeksprogramma Geestelijke Gezondheidszorg: De hoofdthema's van het Onderzoeksprogramma GGZ zijn: 1) vroege herkenning en behandeling, 2) gepersonaliseerde zorg en 3) implementatie- en praktijkprojecten. Aandacht voor maatschappelijk en persoonlijk herstel vormt hier een onderdeel van. De hoofdthema's sluiten goed aan bij de doelen van het programma Zorg voor vluchtelingen; het verbeteren van de (psychotrauma) zorg en ondersteuning aan statushouders. Het programma Zorg voor vluchtelingen is ondergebracht binnen het Onderzoeksprogramma GGZ.

Langdurige Zorg en Ondersteuning: Bij de voorbereidingen van het programma Langdurige Zorg en Ondersteuning is reeds in 2017 aandacht gevraagd voor langdurige zorg en ondersteuning aan statushouders. Dit was voornamelijk gericht op de beantwoording van kennisvragen en het bevorderen van een samenhangend netwerk psychosociale hulpverlening voor statushouders.

Jeugd: Bij de ZonMw-jeugdprogramma's, zoals het consortium angst en depressie uit het programma Effectief werken in de jeugdsector en academische werkplaatsen (transformatie) jeugd, lopen sinds 2013 een aantal studies naar kinderen en jongere vluchtelingen. De studies zijn gericht op het weerbaar maken van de kinderen en het pakken van kansen voor het inrichten van de toekomst. De komende jaren is met name behoefte aan het verbeteren van screeningsinstrumenten om de gevolgen van psychotrauma voortijdig op te sporen en juiste indicatie voor (preventieve) behandelingen te stellen. Pilots met vroegsignaleringsinstrumenten en preventieve interventies zullen gefaciliteerd worden door het programma Zorg voor vluchtelingen. Het samenwerken met het onderwijs is hierbij van belang.

Nationaal Programma Ouderen: Het Nationaal Programma Ouderenzorg (NPO) heeft als doel de zorg voor ouderen met complexe hulpvragen te verbeteren. Ongeveer zeven procent van de vluchtelingen is ouder dan 50 jaar. Oudere vluchtelingen geven aan veiligheid belangrijker te vinden dan jongeren die kansen voor de toekomst belangrijker vinden. Het is niet bekend of ouderen meer kans hebben op psychotrauma dan jongeren. Verschillende praktijkorganisaties richten zich op oudere vluchtelingen. Zo geeft de zorginstelling Kommak (gespecialiseerd in dagbesteding voor (oudere) vluchtelingen) aan dat ze samen met ggz-instellingen behoefte hebben aan testen om bijvoorbeeld dementie te onderscheiden van PTSS.

Vakkundig aan het werk: Naast de eerdergenoemde doelen op het gebied van vroegsignalering blijkt dat het volgen van de juiste opleiding of het hebben van (betaald) werk een positieve invloed heeft op de gezondheid. Het vinden van arbeid gaat niet vanzelf. Zo hebben weinig Syriërs die tussen 1 januari 2014 en 1 juli 2016 een status hebben gekregen medio 2018 betaald werk (12%). Ze werken in lagere functies met een geringe arbeidsduur en een tijdelijk dienstverband. De bijstands afhankelijkheid is zeer groot (90%). Het kennisprogramma Vakkundig aan het werk stimuleert onderzoek naar concrete antwoorden op vragen van gemeente om hun verantwoordelijkheid voor werk en inkomen uit te voeren. Onderzoek en experimenten naar het stimuleren van de deelname aan de arbeidsmarkt voor vluchtelingen is een doel van dit programma. Te denken valt aan de domeinen wijk, zorg, school en werk binnen het preventieprogramma Vakkundig aan het Werk (in opdracht van SZW)

Gender en Gezondheid: Met dit programma vindt afstemming plaats. Gendersverschillen bij psychische problemen is één van de onderzoeksthema's.

3.4 Samenwerking met externe partijen

NWO: In maart 2018 heeft NWO een pilot gelanceerd⁶ om vluchtelingen met een wetenschappelijke achtergrond te helpen. Het programma Zorg voor vluchtelingen zal met dit programma onderzoeken of het mogelijk is om vluchtelingen met een wetenschappelijke achtergrond die passende expertise hebben in te zetten bij de te financieren projecten. Daarnaast worden bij NWO onder meer binnen Maatschappij en Gedragswetenschappen (MaGW) en het Nationaal Initiatief Hersenen en Cognitie (NIHC) projecten uitgevoerd op het gebied van ggz. De verbinding met deze projecten wordt gezocht en mogelijkheden voor toekomstige samenwerking worden verkend.

Fondsen: De Stichting Tot Steun VCVGZ wil een bijdrage leveren aan de geestelijke gezondheidszorg, met name door het ondersteunen van wetenschappelijk onderzoek. Deze stichting ondersteunt het programma en heeft middelen beschikbaar gesteld voor wetenschappelijk onderzoek naar de zorg voor (Syrische) kinderen. Mogelijk sluiten andere fondsen zich aan bij het programma.

Gemeenten: Er wordt samenwerking gezocht met het Ondersteuningsprogramma Gezondheid Statushouders van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

<https://vng.nl/ondersteuningsprogramma-gezondheid-statushouders>

⁶ <https://www.nwo.nl/actueel/nieuws/2018/05/nwo-start-nieuwe-pilot-vluchtelingen-in-de-wetenschap.html>

J&V: Samenwerking met departement van J&V wordt gezocht voornamelijk rondom veiligheidsrisico's bij bepaalde ziektebeelden.

Nationale expertise centra: Een aantal instellingen en organisaties fungeren als nationale expertise centra op het gebied van Zorg voor vluchtelingen. Dat zijn bij voorbeeld Arq, Centrum 45 en Pharos. Voor deze functie ontvangen ze reeds een overheidssubsidie. Samenwerking met nationale expertise-centra vloeit voort uit hun werkplannen die ten grondslag liggen aan de genoemde subsidie.

3.5 Structuur van het programma: twee programmalijnen

Het programma Zorg voor vluchtelingen beoogt zowel toegepast als actieonderzoek te faciliteren. Beperkte middelen staan helaas niet toe om langlopend onderzoek op te zetten. Hierdoor beperkt dit programma zicht tot kortlopende trajecten van maximaal 2 jaar.

Het programma is opgebouwd uit 2 programmalijnen:

1. (vroeg) detectie en behandeling: screening, effectiviteit van interventies en organisatie van zorg en ondersteuning;
2. informatieoverdracht en continuïteit van zorg en ondersteuning; versterken van de positie en regie van statushouders in Nederland.

Elke programmalijn kent specifieke eisen. Deze worden hieronder nader toegelicht. De criteria in de subsidieoproep zijn daarbij leidend.

Programmalijn 1: (vroeg) detectie en behandeling

Programmalijn 1 betreft wetenschappelijke projecten, onderbouwd met een literatuurreview in de aanvraag.

Inhoudelijke eisen:

- Een gedegen methodologische opzet.
- Een aantoonbaar inclusie potentieel.
- Een epidemiologische component rondom incidentie en prevalentie.
- Een aanwijsbare rol van een deskundige met een vluchtelingenachtergrond in de projectgroep.
- Indien van toepassing: aandacht voor veiligheidsrisico's (voor de statushouder en/of zijn omgeving).
- Subsidieaanvragers dienen met hun onderzoek aan te sluiten bij de kennisvragen opgesteld in de update van het rapport 'Veerkracht en vertrouwen' (zie 3.1).
- Subsidieaanvragers dienen in hun aanvraag voort te bouwen op reeds (internationaal) beschikbare kennis.

Voor programmalijn 1 is in 2018 een totaal budget van € 750.000 beschikbaar. Voor 2019 staat € 500.000 begroot. De looptijd van de projecten is maximaal 2 jaar en het maximaal aan te vragen bedrag is € 250.000 per project.

Programmalijn 2: Informatieoverdracht en continuïteit van zorg en ondersteuning; versterken van positie en regie van statushouder

Programmalijn 2 betreft praktijk- en actieonderzoek voor een sluitende aanpak van zorg en ondersteuning voor statushouders in Nederland. Het betreft uitsluitend projecten die gericht zijn op lokale activiteiten. Hierbij gaat het om informatieoverdracht, integrale zorg en ondersteuning in het sociale domein met daarbij in achtneming de veiligheidsaspecten voor statushouders. Een procesevaluatie dient onderdeel te zijn van het project.

- In de aanvraag wordt duidelijk gemaakt op welke manier de positie en regie van statushouders en/of zijn omgeving centraal staat.
- De aanvraag kan ingediend worden door gemeentes en/of aanbieders van zorg en ondersteuning in het sociaal domein.

Voor programmalijn 2 is in 2018 een totaal budget van € 400.000 beschikbaar. Voor 2019 staat € 200.000 begroot. De looptijd van de projecten is maximaal 1 jaar en het maximaal aan te vragen budget is € 50.000 per project.

ZonMw-brede criteria

Voor alle subsidieaanvragen binnen het programma Zorg voor vluchtelingen gelden de algemene ZonMw-criteria. Deze zijn verwoord in de programmateksten van de deelnemende programma's en worden hieronder samengevat:

Diversiteit

In de subsidieaanvragen en implementatieactiviteiten dient helder te worden gemaakt in hoeverre er gedifferentieerd moet worden naar verschillende groepen, waarom er met bepaalde verschillen wel of juist geen rekening wordt gehouden en welke verschillen én overeenkomsten er zijn in de doelgroep.

Toepassing

Hieronder verstaan we de te verwachten toepasbaarheid en het gebruik van de resultaten of producten in de praktijk of bij het vormen van beleid.

ICT en eHealth

Onder eHealth verstaat ZonMw het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT) ter ondersteuning of verbetering van de gezondheid. Er wordt van indieners gevraagd om daar waar relevant gericht aandacht te besteden aan ICT en eHealth tenzij er redenen zijn waarom dit niet van toepassing is.

Participatie van patiënten en/of eindgebruikers

ZonMw streeft bij projecten naar het betrekken van belanghebbenden, inclusief de einddoelgroep of eindgebruiker die beschikt over 'ervaringsdeskundigheid'. Met 'betrekken' bedoelen we concreet het raadplegen, advies inwinnen, samenwerken en/of laten (mee)beslissen van betrokkenen bij de projecten.

Toegang tot data

Een nieuwe subsidiebepaling vereist dat onderzoekers die met ZonMw-subsidie een dataverzameling opbouwen, deze beschikbaar moeten stellen voor hergebruik in ander onderzoek. ZonMw zal onderzoekers ondersteunen om hieraan te voldoen door hen te wijzen op faciliteiten, diensten en standaarden van andere organisaties. Zo dragen we bij aan de verspreiding van werkwijzen en de versterking van de data-infrastructuur.

3.6 Landelijk bundelen en verspreiden van kennis

In het samenbrengen en verder verspreiden van kennis op landelijk niveau, bijvoorbeeld in richtlijnen, zorgstandaarden en in kennissyntheses of kennisbundels, ligt een belangrijke taak voor alle betrokkenen bij het programma. Het programma zal (waar mogelijk) hiervoor het partnerschap met ZonMw-programma's, landelijke expertise centra, verschillende gemeenten en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) inzetten om kennis te bundelen en verspreiding te faciliteren.

Verder zal het programma informatieplatforms van VNG benutten om kennis te verspreiden in het sociaal domein. ZonMw gaat met hen in gesprek over het implementeren van onderzoeksresultaten. De communicatie over deze (landelijke) activiteiten op het gebied van bundeling en verspreiding van kennis zal gebeuren vanuit een voor het veld herkenbare afzender.

3.7 Verspreidings- en implementatieplan

Het daadwerkelijk toepassen van nieuwe kennis in de praktijk vraagt vaak om een planmatige aanpak en een gedegen voorbereiding. ZonMw vraagt daarom alle projectleiders een verspreidings- en implementatieplan (VIMP) op te stellen. Hierin staat beschreven wat precies geïmplementeerd wordt volgens welke implementatiestrategieën. Van belang is dat de partijen die met de innovatie aan de slag gaan ook wat betreft de implementatie het voortouw nemen. Projectleiders kunnen desgewenst ook hun krachten bundelen en gezamenlijk een project overstijgende verspreidings- en implementatie-impuls (VIMP) ontwikkelen.

4 Management en organisatie

4.1 Programmacommissie

Voor de uitvoering van het programma wordt gebruik gemaakt van de programmacommissie van het Onderzoeksprogramma GGz. Er wordt een subcommissie Vluchtelingen samengesteld, waarin commissieleden van het Onderzoeksprogramma GGz en de andere betrokken programma's zitting zullen nemen. Met deelnemende fondsen wordt besproken hoe ze betrokken willen zijn bij de uitvoering van het programma. Een dergelijke subcommissie Vluchtelingen moet gezamenlijk kennis en ervaring hebben van praktijk, beleid, onderwijs en onderzoek van en naar (psychotrauma) zorg en ondersteuning voor statushouders. Ook een deskundige met een vluchtelingenachtergrond maakt deel uit van de subcommissie Vluchtelingen. Ten tijde van subsidierondes kan de subcommissie worden uitgebreid met benodigde expertise afhankelijk van het onderwerp van de subsidieronde.

De subcommissie Vluchtelingen adviseert over het opstellen van de subsidieoproepen, de honorering van subsidieaanvragen en de monitoring van de projectvoortgang. De leden functioneren in de commissie op persoonlijke titel. Bij de samenstelling wordt rekening gehouden met de '[Code belangenverstrengeling](#)' van ZonMw en NWO. De programmacommissie wordt door het ZonMw-bureau ondersteund.

4.2 Afstemming ZonMw-VWS

De vertegenwoordiger van het Onderzoeksprogramma GGz van het ministerie van VWS wordt als waarnemer uitgenodigd voor de vergaderingen van de subcommissie Vluchtelingen. ZonMw informeert VWS over de voortgang van het programma als onderdeel van het Onderzoeksprogramma GGz in tussentijds bilateraal overleg en via het tussentijdse- en jaarverslag. De programmatekst is geschreven als een kader waaraan jaarlijks een specifiekere invulling gegeven kan worden afhankelijk van zich voordoende ontwikkelingen. De afspraken worden vervolgens vastgelegd in het jaarplan als onderdeel van het Onderzoeksprogramma GGz.

In de loop van 2019 vindt een voortgangsrapportage plaats. Daarbij zal ZonMw verslag doen van behaalde resultaten tot nu toe, zowel met betrekking tot lopende projecten als tot zaken als participatie, communicatie en specifieke onderwerpen die zijn verwoord in de goedkeuringsbrief over besteding van middelen aan onderzoek naar (psychotrauma) zorg en ondersteuning voor statushouders in Nederland.

4.3 Beoordelingsprocedure

Voor dit programma maakt ZonMw in principe gebruik van de standaardprocedures van ZonMw voor het indienen en beoordelen van projectvoorstellen. Deze zijn beschreven in de brochure 'Procedures ZonMw', te downloaden op www.zonmw.nl.

Daarnaast worden er bij elke subsidieronde voorwaarden benoemd in de subsidieoproepen. De tekst van de oproep is leidend. Het programma kent open subsidierondes waarbij elke organisatie die aan de gestelde voorwaarden denkt te kunnen voldoen een projectidee/aanvraag mag indienen. Ook zijn er gerichte oproepen mogelijk waarbij vooraf bepaald wordt welke organisaties (in concurrentie) een uitnodiging ontvangen om voor een bepaald onderdeel een aanvraag in te dienen. Bij het merendeel van de subsidierondes worden ook deskundigen met een vluchtelingenachtergrond ingezet bij de beoordeling van de relevantie van onderzoekvoorstellen. Hiervoor worden afspraken gemaakt met Vluchtelingenwerk en/of bijvoorbeeld MIND. Tot slot worden projectvoorstellen ook beoordeeld op aspecten zoals participatie van cliënten, gender en implementatie.

4.4 Voortgangsbewaking

De gehonoreerde projecten leveren halverwege de looptijd van het project een voortgangsrapportage aan. Bij grootschalige projecten wordt mogelijk jaarlijks een voortgangsrapportage gevraagd. Tussentijds vinden projectleidersbijeenkomsten plaats. Daarnaast zijn projectbezoeken een optie. ZonMw informeert de opdrachtgever via het tussentijdse- en jaarverslag.

4.5 Evaluatie van het programma

In overleg met de direct betrokken fondsen en ZonMw-programma's, VWS, veldpartijen en cliëntenorganisaties zal de subcommissie Vluchtelingen eind 2019 een beperkte tussentijdse evaluatie doen.

De beperkte eindevaluatie volgt na afronding van het laatste gehonoreerde onderzoeksproject en wordt bij de eindevaluatie van het Onderzoeksprogramma GGz als geheel meegenomen. Afhankelijk van de koers van het programma, zullen accenten in de evaluatie verder worden gespecificeerd.

4.6 Communicatie en Implementatie

Hierbij wordt gebruik gemaakt van onder andere de ZonMw-nieuwsbrief geestelijke gezondheid en de themapagina geestelijke gezondheid en Vluchtelingen op de ZonMw-website. Daarnaast wordt aangesloten bij bijeenkomsten georganiseerd door de betrokken ZonMw-programma's en extern betrokken partijen.

5 Financiële omvang en meerjarenraming van het programma

De meerjarenbegroting is weergegeven in onderstaande tabel

Begroting	Bedrag in €	Jaar Toekenning/ start project	Financiering door
Ronde 1 (2018) Programmalijn 1: 3 projecten over (vroeg) detectie en behandeling: screening, effectiviteit van interventies en organisatie van zorg en ondersteuning, herstel(vermogen) Aandacht voor jongeren en ouderen Programmalijn 2: 8 projecten over informatieoverdracht en continuïteit van zorg en ondersteuning; versterken van positie en regie van statushouders. Aandacht voor jongeren en ouderen	€ 750.000 (waarvan € 40.000 programmakosten ZonMw) € 400.000	2018 /2019	€ 750.000 in 2018 via programmareserve ZonMw) € 450.000 Programma Langdurige Zorg en Ondersteuning
Ronde 2 (2019) Programmalijn 1: 2 projecten over (vroeg) detectie en behandeling: screening, effectiviteit van interventies en organisatie van zorg en ondersteuning, herstel(vermogen) Aandacht voor jongeren en ouderen Programmalijn 2: 4 projecten over informatieoverdracht en continuïteit van zorg en ondersteuning; versterken van positie en regie van statushouders. Aandacht voor jongeren en ouderen	€ 500.000 (waarvan € 35.000 programmakosten) € 200.000	2019/ 2020 Monitoring tot eind 2022	€ 250.000 Onderzoeksprogramma GGz € 250.000 Nationaal Programma Ouderenzorg € 250.000 Fonds
Totaal	€ 1.950.000 (waarvan 5% programmakosten)		

Naast het hierbovengenoemde budget is het mogelijk dat tijdens de looptijd ook andere programma's aansluiten en andere fondsen. Indien dit gebeurt kan desgewenst de focus van het programma worden bijgesteld.

6 Lijst van samenwerkende organisaties

- Stichting tot Steun VCVGZ <https://www.stichtingtotsteunvcvgz.nl/over-vcvgz.htm>
- Pharos
- Arq
- Vluchtelingenwerk

7 Bronnen

- www.zonmw.nl/nl/onderzoek-resultaten/preventie/hulp-aan-vluchtelingen/
- Centraal Cultureel Planbureau: Syriërs in Nederland, rapport juni 2018
<https://www.scp.nl/dsresource?objectid=7ad7406c-723d-4954-a601-239b4ae10008&type=org>
- www.gezondheidsraad.nl/nl/taak-werkwijze/werkterrein/preventie/geestelijke-gezondheid-van-vluchtelingen
- <https://www.kommak.nl/>

ZonMw stimuleert gezondheids-
onderzoek en zorginnovatie

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
Fax 070 349 51 00
info@zonmw.nl
www.zonmw.nl